

Uddrag af nyhedsbrev fra Børnetinget 2011.

At leve med to familier

Af Stinne Lau Tvede, sociolog, projektleder på Børnetinget

”Jeg synes, det er rigtig svært at være et plejebarn, fordi jeg ikke ved, hvordan jeg skal tackle tingene.”

”... det er pisse hamrende svært at skulle falde til ro i sin plejefamilie, samtidig med at du skal holde kontakten til dine rigtige forældre.”

Sådan skriver to brugere af Børnetinget på hhv. 16 og 14 år. Man kan tænke, at de lige skal have tid til at falde til og vænne sig til deres nye liv. Men det viser sig, at de to har boet i pleje i hhv. 14 og 9 år! Og de er altså endnu ikke faldet til ro og har ikke lært at takle det liv.

For begge er problematikken, at det er svært for dem at leve med to familier. For den 14-åriges vedkommende er det en løsningsmulighed at droppe kontakten til sin mor og hun spørger, om hun kan nægte at se hende. Den 16-årige derimod synes, at *”mine plejeforældre er lige så søde som min biologiske mor og hendes kæreste”*, men føler altså alligevel – eller måske netop derfor – at det er svært at få tingene til at gå op. Vedkommende skriver, at *”det er hårdt at leve et dobbeltliv”*. Netop den problematik omkring at holde af begge sæt forældre og ønske at være hos begge, skriver flere om.

”Jeg kan godt følge dig – at det er svært at skulle være to steder, når man kan lide dem begge to.” Svarer et tidligere plejebarn på 28.

”Hej. Er en dreng på 16 år. Hvad kan man gøre, hvis man gerne vil være hos sin mor, men også samtidig hos sin plejefamilie?”

Det kan nogle gange være svært, synes jeg, at vælge mellem mor og plejefamilie, da jeg ikke ser min mor så tit.”

”Hvad syntes I, jeg skal gøre?”

(1) Jeg er i pleje hver anden uge og er hjemme hver anden uge, og når jeg er hjemme, savner jeg mine plejeforældre, og når jeg så er ved mine plejeforældre, savner jeg mine forældre” (plejebarn, 13 år).

Man kan umiddelbart tænke, at det er positivt, at disse børn har flere voksne, de holder af og gerne vil være sammen med. Men hvorfor er det så svært? Og hvorfor føler nogle plejebørn, at de skal vælge imellem de voksne? En del af forklaringen får vi måske af de følgende udsagn.

Den 13-årige fortsætter sit brev:

”(2) Mine forældre skal altid ringe og gøre mig ked af det ved at stille mig spørgsmål som “du vil gerne hjem ik’?”, og så vil de have, jeg skal svare! Hvad skal jeg gøre?”

”Jeg synes, at det er rigtig svært at bo i en plejefamilie, for jeg elsker min plejefamilie, men min mor og far vil ikke have, at jeg elsker dem.

Jeg elsker også min mor og far, men hvad gør jeg, når jeg både elsker min plejefamilie og min rigtige familie, og min far ikke vil have det?” (plejebarn, 11 år).

”Min mor kan ikke lide min plejefamilie! Det gør det ikke nemmere at være der” (plejebarn, 15 år).

Forældre til plejebørn kan forståeligt nok have det rigtig svært med barnets anbringelse og med plejeforældrene. Og det lader nogle forældre – som det fremgår – skinne tydeligt igennem. Måske fordi de ikke har fået bearbejdet sorgen over anbringelsen. Måske fordi de ikke har fået støtte til at se, hvad der er barnets behov. Og måske er de ikke bevidste om, hvor svært de gør det for deres børn, når de viser deres modstand. Ikke desto mindre giver det børnene store vanskeligheder, når de så at sige, ikke får lov til at holde af plejeforældrene.

Børnene kan ofte mærke om forældrene accepterer plejeforældrene og accepterer, at barnet knytter en nær relation til dem, også når det ikke siges eksplicit. Og når der ikke er accept, kan nogle børn føle, at de skal vælge mellem de to parter. Nogle børn vil gerne vælge deres forældre fra men erfarer, at det ikke er en mulighed. Nogle nøjes dog ikke med at føle, at de skal vælge, som i tilfældet med den 13-årige.

Vedkommende bliver reelt afkrævet en stillingtagen og står i et pinefuldt dilemma.

Denne problematik gælder også den anden vej rundt. Kan plejeforældre ikke acceptere og anerkende forældrenes vigtige rolle i barnets liv, kan det også bidrage til, at børnene føler, de skal vælge.

Der er som sådan ikke meget, der er op til børnene at afgøre, men de kan træffe en følelsesmæssig beslutning om at vælge det ene sæt forældre fra. Det kan være meget problematisk, hvis plejeforældre eller forældre vælges fra, primært fordi barnet føler sig ”klemt” imellem de to parter. Det kunne have været netop den eller de forældre, der skulle have sikret barnet den følelsesmæssige tilknytning og kontinuitet, som er så afgørende for barnets udvikling¹. Forskning viser desuden, at det er afgørende for om en anbringelse bliver en succes og dermed for barnets udvikling, at forældre og plejeforældre har et godt samarbejde og et godt forhold². Det er derfor vigtigt, at der i alle anbringelser arbejdes på at få en god relation og et godt samarbejde mellem forældre og plejeforældre fx vha. samarbejdssamtaler eller andre redskaber.

Opsamlende kan man sige, at det altså ikke giver tilstrækkelig tryghed for barnet, at nogle ”tilfældige” myndigheds personer har besluttet, at barnet skal anbringes i den pågældende plejefamilie. Det er ikke mindst forældrenes accept og opbakning til plejefamilien, der er afgørende. Det er derfor værd for myndigheds personer og andre fagpersoner at gøre en stor indsats for at få den opbakning, for at øge chancen for en vellykket anbringelse.

¹ Se fx Rygård 2009: *Børn og unge med Tilknytningsproblemer og Tilknytningsforstyrrelse*. Forfatterforlaget samt Rygård i PLF-bladet december 2010.

² Vinnerljung et.al. 2001: *Sammanbrott vid tonarsplacering: Om ungdommar i fosterhem och på institution: en rapport från CUS*. Stockholm: Socialstyrelsen, Centrum för utvärdering av socialt arbete.

Wegler & Warming 1996: *Barnet mellem to familier – en undersøgelse af samarbejdet mellem forældre og plejeforældre*. Dafolo

Dobbeltliv

Vi så ovenfor, at det kan være rigtig svært at leve med to familier. I nogle tilfælde skyldes det, at de to familier eller de to sæt forældre har modstand overfor hinanden, men det er langt fra altid forklaringen. I den her beskrevne periode kredser flere breve om en følelse af splittelse, der bunder i de to familiers forskellighed. Flere fortæller om ikke at kunne få deres liv med plejefamilien til at hænge sammen med livet med forældrene. Ikke fordi de føler, de nødvendigvis skal vælge imellem dem, men fordi de to familier er så forskellige, at det kan være svært at finde sig selv i begge.

Vi så den 16-årige ovenfor, der var glad for begge sine sæt af forældre, men følte at han/hun levede et *hårdt dobbeltliv*. Og der er flere eksempler:

"[N]u lever jeg i to verdener. I den ene må jeg ikke gøre noget, og i den anden kan jeg gøre, hvad jeg vil. Det er ikke nemt at skelne imellem dem."

"Det er svært at leve i to verdener. Ved min mor og far må jeg alt – og det modsatte ved min plejefamilie" (plejebarn, 11 år).

"Når jeg er hos min mor, er jeg én, og når jeg er hos min plejefamilie, er jeg en anden! Det er så svært at vide, hvem man er, og hvem man ikke er. Hvem man skal være??" (plejebarn, 15 år).

Man fornemmer af udsagnene, at det opleves helt skizofrent. Det er uden tvivl yderst krævende for børnene/de unge at skulle navigere i de to vidt forskellige verdener af regler, kulturer, personligheder osv. Afsenderen af det første citat om 'to verdener' har ikke opgivet sin alder, men det andet citat er skrevet af en 11-årig og man kan gætte på, at den første ikke er meget ældre. For dem handler forskelligheden i de to verdener mest om regler for ageren – og i det første måske også om følelsesmæssigt engagement. Formuleringen "*kan jeg gøre hvad jeg vil*" kan opfattes som en ligegyldighed fra de pågældende forældres side.

Det sidste citat er skrevet af en 15-årig, og for hende handler forskelligheden mere om noget indre. Måske fordi hun har nået en alder, hvor man begynder at overveje, hvem man identificerer sig med, måler sig med, bruger som forbillede mv. For hende er det frustrerende ikke at have et fast holdepunkt, en fast familie at spejle sig i, og hun kan mærke, at hun selv ændrer sig afhængigt af, hvem hun er sammen med.

Uanset om man er barn eller ung, og om forskellen på de to verdener, man bevæger sig i, primært handler om ydre forhold som fx, hvad man må og ikke må, eller om indre værdier, som hvem man gerne eller absolut ikke vil identificere sig med, så kan de store forskelle utvivlsomt give nogle vanskeligheder, som man har brug for hjælp til at takle. Særligt identitetsproblemerne for de større børn kan der være grund til at sætte fokus på. Dels fordi de kan være mindre åbenbare end opdragelsesforskelle, dels fordi det kan kræve, at en anden voksen end forældre og plejeforældre involverer sig og støtter den unge.

Afrunding og refleksionsspørgsmål:

At leve med to familier er for de fleste plejebørn et grundvilkår, der ikke er til at ændre på. Men vi kan påvirke *måden*, hvorpå børnene lever med to familier. Vi kan og skal hjælpe dem til at falde til ro i deres plejefamilie og til at skabe en harmoni mellem de to verdener, de navigerer i.

Afsnittet blev indledt med et citat fra et plejebarn, der efter ni år i pleje tilsyneladende oplever, at det er hende, der selv må skabe den ro og hun overvejer derfor at droppe al kontakt til sin mor. Det er ikke nødvendigvis den bedste løsning for pigen. Måske kunne hun med hjælp fra voksne komme frem til en mindre definitiv løsning. Det er altid de voksnes ansvar at hjælpe barnet til at finde den bedste løsning. Vi kan i den forbindelse overveje følgende spørgsmål:

- Bliver barnets ønsker altid lyttet til at taget alvorligt? Accepteres barnets ret til at sige fra overfor fx samvær med forældrene i en periode?
- Bliver forældrene inddraget mest muligt i processen omkring anbringelsen af deres barn og tages der tilstrækkelig hensyn til forældrenes ønsker, når man træffer beslutning om barnets anbringelsessted?
- Gør man nok for at imødekomme forældrenes sorg over barnets anbringelse og for at tale med dem om nødvendigheden af anbringelsen, således at chancen øges for, at barnet får forældrenes accept?
- Gør man nok for at støtte forældre til dels at forstå barnets behov for tilknytning til plejeforældrene og til dels at give slip på børnene og lade dem udvikle en sund, tæt og kærlig relation til plejeforældrene?
- Gør man nok for at formidle til forældre, at børnene ofte står i et enormt følelsesmæssigt dilemma og derfor ikke kan eller ønsker at give udtryk for, hvor de helst vil være, hvem de holder mest af osv.
- Hvordan klædes §54-støttestøtpersoner på til disse opgaver?
- Gør man nok for at fremme en positiv relation mellem forældre og plejeforældre?
- Kan man gøre mere for at samværet med forældrene bliver mere fleksibelt, fx ved at barnet oftere er sammen med både forældre og plejeforældre? Det kunne måske gøre skellet mellem de to verdener mindre rigtigt og relationerne mere afslappede, så barnet ikke så ofte føler, det skal vælge hvem af de to parter, det skal være sammen med, og så barnet ikke oplever forældrene som en hindring for at falde til ro i plejefamilien.
- I de tilfælde hvor det ikke er muligt at få forældrenes opbakning til anbringelsen, gøres da nok for at støtte barnet og skærme det mod det naturlige men skadelige pres fra forældrene? Med Barnets Reform er det blevet skærpet, at man skal varetage barnets tarv frem for forældrenes, og man har dermed pligt til at tage sådanne udfordringer op og træffe de beslutninger, det kræver.
- Hvem hjælper de unge plejebørn med deres identitetsproblemer, som kan være større og mere komplekse end andre unges?
- Er der voksne 'udefra' (ikke forældre eller plejeforældre), der hjælper børnene til at se, hvad der er godt for dem, hvor det er godt for dem at bo osv.?